

Prof. dr Mirjana Nadaždin Defterdarević

Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru

HARMONIZACIJA PRAVA U REGIONU SA PRAVOM EU U KONTEKSTU FUNKCIJE, VRIJEDNOSTI I EFIKASNOSTI PRAVNE NORME

Postupak harmonizacije nacionalnog prava sa pravom EU izuzetno je složen, zahtjevan i uslovljen je sa dva elementa koja treba pomiriti svojim rješenjima – s jedne strane stvarnim, realnim društvenim ambijentom na koga se harmonizirana norma treba primijeni, te ciljevima kojima proces harmonizacije prava treba da služi, a to su preuzimanje i prihvatanje pravnih standarda EU. U tom kontekstu, cilj istraživanja bio je da odgovori koliko su praktični efekti harmoniziranih normi ostvarivanje ciljeva zbog kojih su one donesene i kakav je njihov stvarni učinak.

Istraživanje će, primjenom analize sadržaja, uporednopravnog metoda i metoda generalizacije, pokazati da se proces harmonizacije u regionu najčešće svodi na olako pristajanje, na preuzimanje evropskog standarda sa stalnim odlaganjem njegovog prihvatanja što dovodi do zaključka da se time u realizaciji pravne norme, kao efektivnom učinku prava, devalvira njena vrijednost, a na kraju i njen smisao, što je u suprotnosti sa njenom stvarnom svrhom – usklađivanje nacionalnih prava sa važećim evropskim standardom i odgovornost za njegovu stvarnu primjenu.

Ključne riječi: Evropeizacija; Harmonizacija; Preuzimanje; Prihvatanje; Cilj; Funkcija; Vrijednost i efikasnost pravne norme.

1. UVOD: HARMONIZACIJA PRAVA KAO ASPEKT EVROPEIZACIJE

Proces priključivanja i prijema u članstvo EU za zemlje Zapadnog Balkana podrazumijeva proces evropeizacije koji snažno zadire u sve sfere njihovog života. Uticaj tog procesa manifestuje se na različite načine i praćen

Mirjana Nadaždin Defterdarević, nadazdin.defterdarevic@unmo.ba.

je različitim efektima transformacija. No, normativni aspekt tog procesa je u pozadini svih spomenutih promjena i one se ne mogu analizirati nezavisno od načina na koji se formalne i neformalne strukture, politike i procedure njime internaliziraju na nacionalnom nivou.

Najznačajnije djelovanje procesa evropeizacije zemalja Zapadnog Balkana u kontekstu prava ispoljava se kroz postupak harmonizacije prava u regionu sa pravom EU.

Harmonizacija prava u ovom kontekstu kreira ambijent u kome se odvija internalizacija ili difuzija eksternih vrijednosti definisanih u pravnom okviru na nivou EU, kao njeni principi i ciljevi, koje se na taj način prenose i preuzimaju u odvojene nacionalne pravne sisteme u regionu.

Preuzimanje svojih principa i vrijednosti, EU postavlja kao uslove za članstvo za zemlje u regionu čije ispunjavanje i prihvatanje podliježe njenoj konačnoj ocjeni. Sam proces pridruživanja odvija se prema *push/pull* efektima čime EU prema državama članicama gura instrumentarij uslovljenosti i povlači termin potpunog članstva.

Upravo zbog ovoga, politika EU u regionu Zapadnog Balkan uglavnom se opisuje kao politika „uslovljavanja“, čiji je konačni ishod prijem u punopravno članstvo. Politika uslovljavanja počinje utvrđivanjem kriterija kojim se od država kandidata zahtijeva da osiguraju stabilnost institucija koje garantuju demokratiju, vladavinu prava i ljudska prava, poštovanje i zaštitu manjina, djelotvornu tržišnu privredu i primjenu *acquis communautaire*-a.

Principi, ciljevi i sadržaji koje promovise EU privlačni su i lako osiguravaju podršku i spremnost da se uz njih pristane. Oni propagiraju predanost ljudskim pravima, liberalnim vrijednostima čije uvođenje treba da transformise ranije, u izvjesnoj mjeri, autarhično društvo, te primjere dobre prakse u provođenju reformi.

Proces evropskih integracija počinje u sferi politike da bi se završio u domenu prava jer završna faza uključivanja u EU podrazumijeva implementaciju njene pravne stečevine, internaliziranje *acquis*-a, u nacionalne pravne sisteme u regionu.

Postupak harmonizacije nacionalnog prava sa pravom EU izuzetno je složen, zahtjevan i uslovljen sa dva elementa koja treba pomiriti svojim rješenjima – s jedne strane stvarnim, realnim društvenim ambijentom na koga se harmonizirana norma treba primijeni, te ciljevima kojima proces harmonizacije prava treba da služi, a to su preuzimanje i prihvatanje pravnih standarda EU.

Upravo u ovom aspektu je najočiglednije da države koje konkurišu za članstvo imaju znatno drugačiji položaj od „starih“ država članica EU. Za

razliku od starih država članica, potencijalne članice sa Zapadnog Balkana ne mogu stečevinu EU prihvatati fragmentarno rukovođene svojim partikularnim interesima. Njihova pozicija stavlja ih pred izbor između prihvatanja ili odbijanja onoga što im se za članstvo postavlja kao uslov.

U procesu u koji ulaze, one nemaju kreativnu ulogu, niti mogućnost izbora mimo zadate alternative. Njihova sloboda se kreće tek između prihvatanja ponuđenih uslova, što otvara mogućnost, istina neizvjesnog, prijema u evropsko članstvo ili neprihvatanja postavljenih uslova, što izgleda za članstvo definitivno isključuje.

2. CILJ I FUNKCIJA HARMONIZIRANE NORME

Harmonizacija prava aktualizira pitanje definisanja cilja i funkcije koje harmoniziranom normom treba ostvariti i potrebu njihovog jasnog razgraničavanja.

Cilj je predodžba o poželjnom učinku pravne norme koji se postavlja kao zadatak i opravdanje njenog djelovanja, dok stvarni učinak pravne norme na društvo izražava njenu funkciju. Funkcija pravne norme zapravo je ukupni društveni efekat koji pravna norma postiže, a posebno u djelovanju na elemente pravnog poretka – pravne vrijednosti i pravne odnose.¹

Cilj i funkcija svake norme tako su međusobno povezani jer ciljevi obično definišu funkciju i time joj prethode. Funkcija nije uvijek nužno realizacija cilja norme, jer praktični efekat norme nekada malo ili u znatnoj mjeri odudara od inicijalne namjere njenog tvorca.

U kontekstu harmonizacije prava u regionu sa pravom EU postavlja se pitanje koliko su praktični efekti harmoniziranih normi ostvarivanje ciljeva zbog kojih su donesene. Uspijevaju li harmonizirane norme da realizuju ciljeve kojima služe ili je njihov stvarni učinak od toga više ili manje različit?

Harmonizacija prava zemalja u regionu sa pravom EU motivisana je vrijednostima slobode, demokratije, poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda, te vladavinom prava, koje su temeljni principi Unije i čije prihvatanje je utvrđeno kao uslov za prijem.

Zagovaranje ovih vrijednosti izvjesno osigurava legitimaciju procesu harmonizacije nacionalnog prava sa pravom EU jer proces harmonizacije podrazumijeva difuziju tih vrijednosti u prethodno odvojene nacionalne pravne sisteme, čime oni postaju podređeni pravilima i ograničenjima koja im se tako nameću. Nacionalni pravni sistemi podesnim pravnim metodama lako će preuzeti ove vrijednosti i tako formalno ostvariti zahtjev harmonizacije. No, formalno preuzimanje sadržaja i njegovo interpoliranje u pravni

¹ S. Vračar, *Socijalna sadržina funkcije državnopravnog poretka*, Beograd 1965, 96.

sistem samo je pretpostavka stvarnog poštovanja koje iz ovoga nužno mora da slijedi.

Harmonizirane norme trebale bi biti sredstvo promocije i zaštite opšteg dobra, ideje pravde, slobode, ravnopravnosti, svih stanja u kojima se neposredno i posredno ostvaruju interesi svih pripadnika zajednice koji po/pod tim normama žive.

Zadatak harmoniziranih normi je i razrješavanje interesnih sukoba između pojedinaca i grupa sa ciljem ostvarivanja zajedničkog interesa, čak i onda kada se ta funkcija vidi samo kao tehnika za razrješavanje konflikta ne određujući pri tome čijim će interesima norma služiti.

Sasvim izvjesno, harmonizirane pravne norme imaju funkciju ostvarivanja i zaštite interesa vladajućih društvenih grupa koje na taj način zadržavaju svoju dominantnu poziciju.

Društvena funkcija harmoniziranih pravnih normi trebala bi emanirati jedinstvo pravnog odnosa, pravne vrijednosti i pravnih normi. „... Problematika „funkcije“ ili učinaka pravnih normi na pravne odnose i vrijednosti samo je naličje problematike učinka pravnih odnosa i pravnih vrijednosti na konkretno-historijski sistem pravnih normi. To su interesi, vrijednosti i ciljevi određenih društvenih grupa objektivne i nužne osnove pravnih normi ujedno pokazujući da je za opstanak i ostvarivanje tih interesa vrijednosti i ciljeva u pravnim odnosima nužan uticaj pravnih normi“.² Zato je društveni odnos nužno povezan sa spoznajom društvenih funkcija i efikasnosti i neefikasnosti pravnih normi.

3. HARMONIZACIJA KAO PROCES INTERNALIZIRANJA EVROPSKIH PRAVNIH VRIJEDNOSTI

Harmoniziranje pravnih normi pretpostavlja internaliziranje vrijednosti eksternog evropskog standarda u domaće pravne sisteme.

Taj standard ne korespondira sa društvenim odnosom koji po njegovom kriteriju treba biti normiran. On ne odgovara društvenoj stvarnosti koja njim treba biti uređena. Ova tvrdnja dalje inicira pitanje aktuelne obaveznosti pravne norme, ali i njene vrijednosti i njene efikasnosti.

Političko-pravne ideologije koje se odražavaju u pravnim odnosima uvijek su ideologije društvenih grupa koje posjeduju ekonomsku i političku moć. Funkcija pravnih normi i rezultat njihovog djelovanja, prema tome, je zaštita tih interesa. Nacionalni pravni sistemi su refleksije političko pravnih ideologija svojih dominantnih društvenih grupa. Proces harmonizacije pored postojeće političko pravne ideologije internalizira i dominantnu političko-

² N. Visković, *Pojam prava*, Split 1981, 261.

pravnu ideologiju koja uživa legitimitet EU i čije vrijednosti su ugrađene u njen pravni sistem.

Cilj harmonizacije prava u regionu je prihvatanje i ostvarivanje vrijednosti koje odražava evropsko pravo.

„Normativno trebanje’ koje se izražava kroz ‘obavezu’, ‘ovlaštenje’, ‘prekršaj’ i ‘obavezu za sankcionisanje’ samo je konceptualni izraz i sredstvo ostvarivanja aksiološkog trebanja. Pravnim normama se označavaju kao obaveza i ovlaštenje one pravne radnje koje prema ocjeni autora pravnih normi realizuju vladajuće pravne vrijednosti-ciljeve i koji se stoga žele iznuditi ili stimulisati; naprotiv, kao prekršaji se označavaju pravne radnje koje ne realizuju ili vrijeđaju pravne vrijednosti – ciljeve i koje tvorci pravnih normi žele spriječiti.“³

Primarna funkcija pravnih normi, u skladu sa ovako postavljenim ciljem, je zaštita postojećih i uspostavljanja novih odnosa u raspodjeli društvene moći, poslova i dobara. Ta funkcija sama je najčešće represivnog karaktera, ali ona služi jednom višem cilju – promjeni i unapređenju postojećih društvenih odnosa, čime dobija reformatorski karakter.⁴

Kako harmonizacija pravnih propisa znači i internaliziranje eksterno uslovljenih standarda, ona istovremeno pretpostavlja i funkciju ostvarivanja vrijednosnog principa sigurnosti,⁵ koji osigurava da subjekti pravnih odnosa mogu računati, bar donekle, sa elementima uže i šire situacije i da mogu durogočnije kalkulirati sa svojim i međusobnim ponašanjima.

Cilj će se realizovati kroz funkciju, a sama funkcija, s obzirom na to da je realizacija poznatog cilja, daje garanciju pravne sigurnosti.

Pravne norme kao izraz mehanizma društvene kontrole u najapstraktnijem smislu realizuju se u funkciji iznuđivanja i stimulisanja pravnih radnji kojima se omogućuju i ostvaruju pravne vrijednosti i pravni ciljevi. Sredstva kojim se funkcija realizuje kreću se u rasponu od prijetnje, preko konzumiranja efektivne prisile, determinisanja postupaka kroz koje se mogu realizovati priznati interesi, pa sve do sankcije, pozitivne ili negativne, koja slijedi za poduzete radnje.

Pravne norme kao društvena tehnika podliježu ocjenjivanju svoje vrijednosti i efikasnosti. Vrijednost pravnih normi ocjenjuje se prema vrijednosnim principima kojima one služe, a pravna efikasnost se procjenjuje prema stvarnom djelovanju pravne norme na društvene odnose koji su njom regulisani.

Pravnim normama dominantne društvene grupe nastoje, u tome i djelomično uspijevaju, da nametnu kao obavezne sadržaje koji odgovaraju nji-

³ Šire, vid. *Ibid.*, 263.

⁴ *Ibid.*, 267.

⁵ Šire, vid. *Ibid.*, 268.

hovim objektivnim interesima i vrijednosnim sudovima. Zavisno od toga koliko su ti vrijednosni sudovi koji su integrisani u pravne norme prihvaćeni od adresata pravnih normi, procjenjujemo njenu vrijednost koja se kreće u rasponu od vrijedne i pravedne, do bezvrijedne i nepravedne.

Vrijednost pravne norme, kao legitimiranje njenog sadržaja uvijek dragocjeno doprinosi njenoj efikasnosti.

4. VAŽENJE I EFIKASNOST HARMONIZIRANIH NORMI

Efikasnost pravnih normi procjenjuje se prema tome koliko se očekivanja tvorca pravnih normi ostvaruju u društvenim odnosima. Efikasne norme utiču na ponašanja adresata kojima su upućene navodeći ih na ponašanja koja je donosilac pravne norme želio njom postići. Norme jednako vrijedne i pravedne za svog donosioca i za adresata kome su namijenjene, norme u kojima adresat vidi svoj neposredni interes, motivisaće ga da se ponaša u skladu sa njihovim zahtjevima osiguravajući im tako primarnu efikasnost. Ovakve pravne norme autonomno motivišu adresate, te njihova realizacija proizlazi iz ličnog uvjerenja u njihovu opravdanost.

Primarnu efikasnost pravnoj normi osigurava i heteronomna motivacija iza koje stoji autoritet koji sam po sebi opredjeljuje na traženo ponašanje, ili motivaciju postiže sankcijom kojom norma prati zahtjev.

Efikasnosti pravne norme uz ovo doprinosi i struktura pravnih odnosa i društvene moći, društvene mogućnosti, izgrađenost pravnog sistema, pravne tehnike i pravne svijesti, kao i druge okolnosti koje uslovljavaju realizaciju normativnih sadržaja.⁶

Harmonizirana pravna norma svoju efikasanost prije će dugovati heteronomnoj nego autonomnoj motivaciji s obzirom na nesklad između pravnog odnosa i pravne vrijednosti koji je njom regulisan, zbog sasvim izvjesnih nedostataka koji postoje u domaćem pravnom sistemu koji se i sam transformiše i zbog neizgrađene pravne svijesti čije formiranje je zahtjevnije i dugotrajnije od procesa harmonizacije nacionalnog prava sa evropskim standardom.

Svijest o sankciji koja će uslijediti ako se norma ne poštuje svakako snažno motiviše efikasnost pravne norme jer po tradiciji pravo se veže uz primjenu sile, no, „pravu je uz silu imanentan jedan sili suprotan element – uvjerenje“⁷. Određena mjera uvjerenja u ispravnost i korisnost sadržaja pravnih normi opravdano se treba podrazumijevati. Generalno, efikasnost pravnih normi i pravnog sistema proporcionalna je njihovoj autonomnoj mo-

⁶ Šire, vid. *Ibid.*, 275.

⁷ B. Perić, *Pravna znanost i dijalektika*, Zagreb 1962, 76.

tivacijskoj moći i mogućnosti vladajućih društvenih grupa i političke vlasti da spoznaju društvenu situaciju koju normiraju i da budu spremni primijeniti sankciju za one koji pravnu obavezu ne poštuju.

Efikasnost pravnih normi osigurava integraciju normativnih značenja, vrijednosti i ciljeva pravnih normi sa ponašanjem adresata pravne norme. Kroz jedinstvo ovih elemenata ostvaruju se i pojedini vidovi društvene funkcije pravnih normi čime se ostvaruje pravni poredak.

Za harmonizirane pravne norme bitno je svojstvo njihovog važenja, njihove aktuelne prinudnosti, stvarne vezanosti adresata sadržajem norme. Prinudnost pravne norme proizlazi iz činjenice što je ona sud o trebanju koji je podržan prisilom koja ne zavisi od volje adresata.

Ovi elementi sami po sebi ne impliciraju stvarnu prinudnost norme već njene efekte vežu uz različite koncepcije važenja – vrijednosne, realističke ili formalističke, za koje su norme važeće ako su vrijedne i pravedne (vrijednosni koncept), ako su efikasne (realistička) i zakonite (formalistička koncepcija). Međutim, ni vrijednost, ni efikasnost, ni zakonitost same po sebi nisu dovoljne za aktuelnu prinudnost pravnih normi. Važenje je jedna složena „faktičko-vrijednosno-tehnička osobina poravna norme“⁸.

Važenje pravne norme uslovljeno je činjenicom da njen tvorac raspolaze fizičkom prisilom i ima ovlaštenje da donese takvu normu, čime se osigurava njen legitimitet, što je svojstvo pozitivnih pravnih normi. Pozitivnim normama ova svojstava ne osiguravaju aktuelnu prinudnost, već izražavaju tek namjeru u tom smislu koja predviđa još jedan uslov – norma mora u određenoj mjeri biti primjenjiva i mora postojati vjerovatnoća da će biti primijenjena od subjekta u čijoj je nadležnosti obaveza da primijeni sankciju.

Važenje pravne norme tako nije vezano samo za aktuelni trenutak već i za osnovanu pretpostavku o njenoj budućoj sekundarnoj efikasnosti.

5. ZAKLJUČAK: ASPEKTI I EFEKTI HARMONIZACIJE PRAVA U REGIONU SA PRAVOM EVROPSKE UNIJE

Harmonizacija nacionalnog prava sa pravom EU koja podrazumijeva prilagođavanje, prihvatanje i implementaciju pravne stečevine EU u nacionalnom zakonodavstvu zemalja Zapadnog Balkana koje su u procesu pristupanja EU otkriva čitav niz problema. Njen proces se najčešće svodi na formalno zadovoljavanje administrativnih prioriteta, zanemarujući samu svoju suštinu. Na taj način, prilagođavanje evropskog zakonodavstva domaćoj zakonskoj praksi ide putem kojim evropska pravna stečevina slijedi preferencije i iskustva zapadnoevropskih država članica, često zanemarujući i previđajući svojstva ambijenta na koji se tek treba primijeniti.

⁸ Šire vid. N. Visković, 278–287.

Harmonizacija nacionalnog prava u regionu sa pravom EU primarno se manifestuje kao pristajanje na ciljeve, funkcije i vrijednosti preuzetog evropskog standarda. Pristajanje se izražava kao slabija volja i bez preuzimanja, ili uz zanemarivanje odgovornosti za tako preuzeti standard. Pristajanje se u ovom slučaju može pravdati činjenicom da harmonizirana norma nije odraz realnog ambijenta kome je namijenjena, već samo upućuje na pravac u kom se on treba razvijati. Nesklad između internaliziranog sadržaja koji ne odražava realni društveni odnos, što harmonizirana norma jeste, nužno se reflektuje na sve njene aspekte.

Realizacija njenih ciljeva nije neposredna. Njena funkcija kao njen stvarni učinak nije realizacija cilja već je primarno namijenjen usmjeravanju društvenih odnosa u željenom pravcu, i promovisanje pravnih vrijednosti koje norma zagovara. Funkcija harmonizirane norme ispoljava se kao prinuda na vrlinu čime se tek postavlja pretpostavka ostvarivanja cilja norme.

Pitanje pravnih vrijednosti harmonizirane norme ponovo potencira činjenicu da je riječ o internaliziranom sadržaju, preuzetom iz drugog, evropskog, društvenog konteksta. Mada vrijednosti evropskog standarda bez problema dobivaju legitimaciju, te njihova internalizacija u tom smislu nije nikakav problem; problem nastaje zbog činjenice da se njihovo normativno prihvatanje formalno ne realizuje. Razlog tome je što nacionalni pravni sistemi, uprkos činjenici harmonizacije, ostaju privrženi ranijim vrijednosnim standardima, koji odražavaju ideologije vladajućih društvenih grupa u domaćem pravnom sistemu, kojih se teško li nerado lišavaju.

Sve dok dominantne društvene grupe zemalja Zapadnog Balkana ne postanu snažni i stvarni zagovornici evropskih vrijednosti, dok te vrijednosti ne postanu sastavni dio društvene i pravne stvarnosti efikasnost harmonizirane pravne norme biće sekundarnog karaktera, mada je u aktuelnom trenutku sasvim izvjesno da ni tercijarna efikasnost sankcijom izrečenom na supranacionalnom nivou njenu realizaciju ne čini potpuno izvjesnom.

Clj harmonizirane norme koji se u svojoj realizaciji suštinski transformiše prilagođavajući se društvenoj stvarnosti, njene vrijednosti na koje se pristaje, ali koje nemaju osiguranu dosljednu primjenu, efikasnost koja je uslovljena sankcionisanjem, pa čak i kao takva neizvjesna čini opravdanim pitanje pravne obaveznosti harmonizirane norme.

Bez obzira na to što svi navedeni aspekti djelovanja harmoniziranih pravnih normi pokazuju znatan otklon od optimalnog, važenje harmonizirane norme ovim nije dovedeno u pitanje. Najznačajnija pretpostavka aktuelne obaveznosti harmonizirane pravne norme je njeno svojstvo da će biti primijenjena.

Ovo probabilističko shvatanje važenja ide u prilog argumentu da su harmonizirane pravne norme aktuelno važeće makar i bez aktuelne prinudnosti jer postoji vjerovatnoća da će u budućnosti biti sankcionisane od za to nadležnog subjekta. Stvarna aktuelna obaveznost harmoniziranih pravnih normi u početku je manjkava i nedovoljna zbog pomanjkanja podrške od strane nosilaca društvene moći, tvoraca normi i organizacije ekonomske i političke vlasti. Ta vrsta podrške osigurava egzistencijalnu pretpostavku njenoj aktuelnoj obaveznosti, mada je za važenje pravih normi svakako uz to značajno i ostvarivanje principa zakonitosti, vrednovanje od strane adresata i stepen njene primarne efikasnosti.

Sve ovo ukazuje da se u postupku harmonizacije prava u regionu sa pravom EU olako zanemaruje činjenica da društvena funkcija pravne norme počiva na jedinstvu pravnih odnosa, pravnih vrijednosti i pravnih normi, a da je njen sadržaj iznuđivanje i stimulisanje pravnih radnji kojima se vladajuće pravne vrijednosti ostvaruju.

Proces harmonizacije svodi se na olako pristajanje, na preuzimanje evropskog standarda sa stalnim odlaganjem njegovog prihvatanja što se u realizaciji pravne norme, kao efektivnom učinku prava manifestuje kao devalviranje njene vrijednosti, a na kraju i njenog smisla, što je u suprotnosti sa njegovom stvarnom svrhom – usklađivanje nacionalnih prava sa važećim evropskim standardom i odgovornost za njegovu stvarnu primjenu.

LISTA REFERENCI

Bibliografske reference

1. Misita, Nevenko, *Osnovi prava Evropske unije*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo 2007;
2. Perić, Berislav, *Pravna znanost i dijalektika*, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb 1978;
3. Perić, Berislav, *Filozofija povijesti i pravna znanost*, izdanje autora, Zagreb 1996;
4. Tadić, Ljubomir, *Filozofija prava*, Naprijed, Zagreb 1983;
5. Visković, Nikola, *Pojam prava*, Logos, Split 1981;
6. Vračar, Stevan, *Socijalna sadržina funkcije državnopravnog poretka*, Savez udruženja pravnika Jugoslavije, Beograd 1965.

Full Professor Mirjana Nadaždin Defterdarević, LL.D.

Faculty of Law, University „Džemal Bijedić“, Mostar

THE HARMONISATION OF LAWS IN THE REGION WITH THE EU LAWS IN THE CONTEXT OF FUNCTION, VALUE AND EFFICIENCY OF THE LEGAL NORMS

Summary

The process of joining the EU membership for the Western Balkan countries implies the Europeanization process that strongly affects all spheres of their lives. The influence of this process is displayed in different ways and is accompanied by various effects of transformation. However, the normative aspect of this process is in the background of all these changes, therefore they cannot be analyzed independently of the way in which formal and informal structures, policies and procedures are internalized at the national level.

Harmonization of national law with EU law, which implies adjustment, acceptance and implementation of the *acquis* of the EU in the national legislation of the Western Balkans, in the process of accession to the EU revealed a number of problems. The process of harmonisation is usually reduced to formally meeting the administrative priorities, ignoring its true content. In this way, adapting European legislation to local laws and practices is somewhat parallel to the way that the European *acquis* is biased towards the experience of Western European member states, often neglecting and ignoring the characteristics of the new context in which it has yet to be applied.

Harmonization of national laws in the region with the EU laws is primarily manifested as support to the objectives, functions and values of the adopted European standard. Acceptance is expressed as weaker will, manifested through lack of ownership of responsibilities or neglect thereof in applying the adopted standard. Acceptance in this case can be justified by the fact that the harmonized standard is not a reflection of the context for which it is intended, but merely indicates the direction in which the context should develop. The mismatch between the internalized content and the real social relationship, i.e. the harmonized standard, is reflected in all the aspects of harmonisation. The objective of harmonized standards which transforms during its realisation, adapting to social reality, its values accepted, but without an assurance of them being consistently applied, its effectiveness, which is conditioned by sanctions, and even its uncertainty, justifies the question of how legally binding the harmonized standards.

No matter what all these aspects of action of harmonized legal norms show a significant deviation from the optimum, the validity of the harmonized standards is not put into question by this. The most important assumption of the current mandatory harmonization of legal norms is that it will be applied.

Key words: *Europeanization; Harmonization; Download; Acceptance; Objective; Function; Value and efficiency of legal norms.*